

JAARVERSLAG 2009

Bestuur en organisatie

Het jaar 2009 stond in het teken van de uitvoering van het door het dagelijks bestuur van het ISW vastgestelde Beleidsplan Waterlands Archief 2009-2011. In juni vond een overleg plaats met de portefeuillehouders van de aangesloten gemeenten over de resultaten, de plannen voor 2010 en een presentatie van de nieuwe website als digitale studiezaal.

De administratieve en organisatorische ondersteuning door het ISW werd gedeeltelijk uitbesteed (boekhouding aan EFK te Alkmaar, personeels- en salarisadministratie aan de gemeente Waterland). De juridische ondersteuning bleef onder verantwoordelijkheid van het ISW.

Financiën

De begroting voor 2009 bedroeg 1.043.383 euro (inclusief nieuw beleid). Voor de financiële positie van het Waterlands Archief wordt verder verwezen naar de jaarrekening 2009.

Personeel

Als gevolg van de uitvoering van het beleidsplan 2009-2011 werd de vaste formatie per 1 januari 2009 (met 1.5 fte) uitgebreid tot 9.51 fte, verdeeld over 13 medewerkers. Daarnaast was een projectmedewerker (0.6 fte) werkzaam i.v.m. de bewerking van het archief van de gemeente Edam-Volendam 1970-1990 en een projectmedewerker (0,9 fte) ten behoeve van het project Metamorfoze (KB). Ook was gedurende een half jaar een stagiaire werkzaam in het kader van de Master Archiefwetenschap (UvA).

Verder heeft een aantal vaste vrijwilligers (10) zich verdienstelijk gemaakt op het gebied van de ontsluiting van de archieven en collecties, en de studiezaal.

In samenwerking met organisatie- en adviesbureau EPROM (Den Haag) is een start gemaakt met het opstellen van functiebeschrijvingen. Deze waren eind 2009 in concept gereed.

Deskundigheidsbevordering

In 2009 werden de Opleiding Archiefassistent en de cursussen NEN, Beschrijven en Applicatiebeheer Mais Flexis, en E-depot gevolgd. Daarnaast werden de KVAN studiedagen en de Ketelaarlesing bijgewoond en werd deelgenomen aan de seminars WABO Digitaal en Digitaal Archiveren. Op deze manier werd gewerkt aan het op peil brengen en houden van de kennis en vaardigheden van de medewerkers.

Het Waterlands Archief heeft op uitnodiging deelgenomen aan het onderzoek van Research voor Beleid in opdracht van Erfgoed Nederland in het kader van de Monitor ICT- deskundigheid voor archieven (vgl. Rapportage Uitkomsten kwalitatieve monitor ICT- deskundigheid 2009).

Gebouwbeheer en ICT

Naast het normale onderhoud aan het gebouw werden voorzieningen getroffen om de verwarmings- en luchtbehandelingsinstallatie beter beheersbaar te maken. De controle door de Brandweer werd dit jaar verder aangescherpt.

Op het gebied van automatisering van werkprocessen (beschrijven) werd het archiefbeheersysteem Mais Flexis van de firma De Ree verder geïmplementeerd. De verdere bouw van de website kwam in handen van de firma Pictura te Heiloo.

Taakuitvoering

Toezicht op het beheer van niet overgedragen archieven

In het kader van het toezicht op het beheer werd samen met de provinciale archiefinspectie Noord-Holland een inspectie gehouden bij de gemeente Wormerland. Speciale aandacht ging hierbij uit naar de gevolgen voor het archiefbeheer van de voorgenomen digitalisering en de ambtelijke samenvoeging van deze gemeenten met Oostzaan.

De gemeenten Landsmeer en Zeevang werden geadviseerd over te verrichten inventarisatiewerkzaamheden m.b.t. de over te dragen archieven (1970-1990).

Aan alle ISW gemeenten werd advies gegeven ten aanzien van de dossiervorming, de vernietiging van archiefbescheiden en digitalisering. Mede door de toenemende digitalisering is de adviserende taak ten behoeve van de gemeenten verder toegenomen.

In september 2009 werd door het Waterlands Archief een bijeenkomst georganiseerd met de medewerkers DIV van de aangesloten gemeenten, over de valkuilen bij digitalisering.

De archiefinspecteur maakte deel uit van het Werkverband Gemeentelijke Archiefinspecteurs en werkte nauw samen met de archiefinspecteurs van Hoorn en Alkmaar alsmede met de provinciale archiefinspectie Noord-Holland.

Acquisitie

In 2009 werden belangrijke particuliere archieven verworven waaronder het archief van de Purmerade 1978-1994, de Stichting Lokale Omroep Purmerend 1995-1988, het R.K. Schoolbestuur en de Stichting Katholiek Onderwijs Volendam 1952-1985. Daarnaast werden de krantenleggers van het Noordhollands Dagblad, aflevering Waterland, over de jaren 1985 – 2007 naar het Waterlands Archief overgebracht. Een volledig overzicht van de aanwinsten wordt opgenomen in het uitgebreide jaarverslag.

Beheer en ontsluiting

Het Waterlands Archief beheert ruim 3,5 strekkende kilometer (km') archief. Ongeveer 2000 m' werd ingenomen door archieven van gemeenten en ISW; 700 m' door archieven van waterschappen en ruim 440 m' door archieven van kerken en andere particuliere organisaties. Daarnaast beschikt het Waterlands Archief over een bibliotheek met meer dan 5000 publicaties, tijdschriften en kranten, en over een collectie kaarten, prenten en foto's (460 m').

Gewerkt werd aan de inventarisatie van de archieven van de gemeente Edam- Volendam 1970-1990, de voormalige gemeenten Middelie, Warder, Kwadijk 1811-1970, IJpendam 1930-1969, en het dorpsbestuur van Broek in Waterland 1387 – 1812. Onderzoek werd uitgevoerd naar de archiefvorming door de stadsbesturen van Edam 1357-1813, Monnickendam 1403-1813 en Purmerend 1582-1813 in verband met de toegankelijkheid van deze archieven. Daarnaast werden gedeelten ontsloten van de archieven van waterschap de Wijde Wormer 1624-1809, 1917-1980. Dit laatste in het kader van het Metamorfozeproject (conservering en digitalisering van archiefstukken van de polders Beemster, Purmer en Wijde Wormer). Naast de eind 2008 door de Stichting Metamorfoze (KB) toegekende subsidie van 75.941 euro, werd hiervoor begin 2009 een subsidie van 16.500 euro ontvangen van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. De te conserveren en digitaliseren stukken van genoemde polders zijn geselecteerd en voor restauratie overgebracht naar het restauratieatelier.

In april werd door twee medewerkers deelgenomen aan de Blue Shield missie naar Keulen. Dit betrof een reddingsactie van archiefstukken (conservering en inventarisatie) ten behoeve van het op 3 maart 2009 ingestorte Stadsarchief van Keulen.

De digitale ontsluiting van archieven en bronnen werd sterk verbeterd door de presentatie van archieftoegangen via de website en archieven.nl. Verder werd het oudste gedeelte van het Bevolkingsregister (1850-1920) gedigitaliseerd, zodat deze bron ook via de (nieuwe) website toegankelijk is. Voorbereiding werden gestart met betrekking tot de digitale ontsluiting van de notariële archieven in de regio Waterland. In samenwerking met de firma Pictura werd een applicatie ontwikkeld die in 2010 in gebruik wordt genomen.

Het WA verleende medewerking aan de totstandkoming van een digitale database voor het onderzoek naar de Tweede Wereldoorlog van het NIOD.

Beelddocumentatie

In 2009 werden ongeveer 7000 persfoto's gedigitaliseerd. Eind 2009 waren in totaal 33.000 afbeeldingen via de Beeldbank digitaal raadpleegbaar. Daarnaast werden zowel nieuwe aanwinsten als bestaande collecties geordend en beschreven. Een uitgebreide collectie persfoto's over de periode 1970-2002 werd verworven van het Noordhollands Dagblad.

Voorts werden bezoekers en verenigingen geadviseerd over het gebruik van illustraties ten behoeve van publicaties en bij de inrichting van tentoonstellingen. De conservator Beelddocumentatie voerde

de beeldredactie bij de totstandkoming van de eerste vier delen van de 16-delige serie *Waterland, waar blijft de tijd?*, een gezamenlijke uitgave van Uitgeverij Waanders en het Waterlands Archief.

Bibliotheek

Dit jaar werden voor de bibliotheek verschillende publicaties aangekocht zowel op het terrein van de geschiedenis van Waterland als op het gebied van de archivaliek. Dit laatste in het kader van de deskundigheidsbevordering van de eigen medewerkers. De catalogus van de bibliotheek werd digitaal raadpleegbaar gemaakt via de website en via archieven.nl.

Beschikbaar stellen

De door het Waterlands Archief beheerde archieven en collecties werden ook in 2009 veelvuldig geraadpleegd als administratief en juridisch geheugen maar vooral ook als bron voor historisch onderzoek. Behalve met genealogie (40%) en huizenonderzoek (25%), hielden bezoekers zich in toenemende mate bezig met onderzoek naar de lokale en regionale geschiedenis van Waterland. De zoekinstrumenten zoals archiefinventarissen, de bibliotheekcatalogus en indexen (op o.a. bouwvergunningen) werden verder digitaal doorzoekbaar gemaakt met behulp van Mais Flexis. Middels deze toepassing werden deze toegangen ook online raadpleegbaar via de eigen website, het landelijke archieven.nl en via google. De toegankelijkheid van de collecties werd hierdoor sterk verbeterd.

Studiezaal en website

Het totaal aantal bezoeken aan de studiezaal bedroeg in 2009: 2075 (in 2008: 2288). Die werden afgelegd door 811 afzonderlijke bezoekers (in 2008: 793). Daarnaast werden zo'n 800 bezoeken (al dan niet groepsgewijs) afgelegd in het kader van Educatie (scholenbezoek, tentoonstellingbezoek). Ten opzichte van 2008 is er sprake van een lichte stijging van het aantal (fysieke) bezoekers, maar een afname van de frequentie van hun bezoek. Daar staat een (bijna) verdubbeling van het virtuele bezoek aan de website tegenover: 33.690 digitale bezoeken tegenover 17.240 in 2008. Dit heeft zonder twijfel te maken met het in de lucht gaan van de nieuwe website halverwege het jaar, waarmee het mogelijk werd behalve de zoekinstrumenten ook veelgevraagde bronnen digitaal te raadplegen. Naast de vele telefonische verzoeken werden 492 verzoeken (schriftelijk en per e-mail) om informatie afgehandeld, waarvan 40 % ambtelijke verzoeken. De tweewekelijkse donderdagavondenopenstelling van de studiezaal werd m.i.v. september stopgezet vanwege het geringe aantal bezoekers dat hier de afgelopen twee jaar gebruik van maakte.

In 2009 heeft het WA weer deelgenomen aan de landelijke monitor kwaliteit dienstverlening, waarbij d.m.v. een enquête de klanttevredenheid werd gepeild. Het gemiddelde cijfer kwam uit op een 8.3, een veel hoger cijfer dan in 2007 (7.7) en dan het landelijk gemiddelde (7.6). De hoogste cijfers werden gegeven voor de vriendelijkheid en de vakkundigheid van het personeel (resp. 8.3 en 8.1) en het laagste cijfer betrof de hoeveelheid gedigitaliseerde informatie op de website (6.5). Dit moedigt zeker aan door te gaan met het digitaal aanbieden van veelgevraagde bronnen, een van de speerpunten van het Beleidsplan 2009-2011.

Voorlichting, educatie en historisch onderzoek

Om het Waterlands Archief een grotere bekendheid te geven en een breder publiek te bereiken werd ook in 2009 eens in de twee weken een bijdrage verzorgd in de rubriek Waterlands Erfgoed van het Noordhollands Dagblad (editie Waterland). Hierbij werd ingegaan op een thema uit de Waterlandse geschiedenis en op de mogelijkheden van bronnenonderzoek.

Samen met de Bibliotheek Waterland werd in april de jaarlijkse Nieuwenhuijzenlezing georganiseerd met het thema Het nut van Geschiedenis. Spreker was historicus Maarten van Rossum. De lezing werd door ongeveer 100 mensen bijgewoond.

Eveneens in samenwerking met de Bibliotheek Waterland werd in oktober het historisch informatiepunt Waterland Toen en Nu (WTN) geopend. Het Punt, gevestigd in de overgangsruijme tussen bibliotheek en archief, biedt het publiek actuele informatie over historische en culturele aangelegenheden en de mogelijkheid boeken te lenen over de geschiedenis van de regio. Tijdens de

feestelijke opening werd door Frank Groothof (bekend van Sesamstraat) het eerste deel van de serie *Waterland, waar blijft de tijd?* aangeboden aan de burgemeesters van de Waterlandse gemeenten.

Behalve aan de redactie van deze serie nam het Waterlands Archief ook deel aan de redactie van de te publiceren *Nieuwe Geschiedenis van de Zaanstreek*.

Met Cultureel Erfgoed Noord-Holland (CENH) en een aantal historici uit de regio werd gewerkt aan een nieuwe versie van de Historische Canon Waterland. Verder participeerde het Waterlands Archief in het onderzoek naar kenmerkende persoonlijkheden uit de geschiedenis van Purmerend, een initiatief van het Historisch Platform Purmerend en in het oral history project '600 jaar vertellingen uit Purmerend', met als doel publicatie in het Purmerends jubileumjaar 2010.

In april werd een informatiemiddag voor de basisscholen uit Purmerend georganiseerd. In totaal waren 17 scholen vertegenwoordigd.

In het voorjaar van 2009 hebben zo'n 400 leerlingen uit de 3^e klassen van het voortgezet onderwijs in Purmerend in het kader van het jaarlijkse Rondje Cultuur een bezoek gebracht aan het Waterlands Archief. Ook is een bijeenkomst van docenten van basisscholen georganiseerd om tot een nauwere samenwerking te komen bijvoorbeeld bij het maken van lesbrieven. In september werd het project De Schatkamer van Purmerend gepresenteerd voor scholieren en docenten.

Samenwerking

De samenwerking met de Bibliotheek Waterland werd verder geïntensiveerd met name waar het ging om educatieve projecten voor scholen. Daarnaast vond samenwerking plaats met historische verenigingen, plaatselijke musea zoals het Purmerends Museum, het Comité Open Monumentendag (gemeente Purmerend), Het Historisch Platform en de Archeologische Werkgroep Purmerend alsmede met organisaties als Erfgoed Nederland en Cultureel Erfgoed Noord-Holland. Als bestuurslid van de Kring van Noord-Hollandse archivariissen werkte de archivaris nauw samen met de andere Noord- Hollandse archiefdiensten.

Samenvatting en conclusies

In 2009 is hard gewerkt aan de uitvoering van het Beleidsplan 2009-2011. Met de beschikbare middelen is gestreefd naar verdere professionalisering van de organisatie en verdere verbetering van de kwaliteit zowel van het archiefbeheer als in de sfeer van het publieksbereik.